

UOT: 336.71
JEL: D83; G 21

AĞALAROVA N.A.

MALİYYƏ QLOBALLAŞMASI VƏ MEQATƏNZİMLƏMƏ

Xülasə

Maliyyə qloballaşması şəraitində sahəvi maliyyə tənzimləmənin meqatənzimləmə ilə əvəzlənməsi böyük aktuallığa malikdir. Meqatənzimləmə vahid prinsiplər üzərində maliyyə bazarının müxtəlif seqmentlərinin: fond, bank, sığorta kimi seqmentlərin fəaliyyətini nizama salır. Dünyada geniş vüsət almış meqatənzimləyicilərin yaradılması təcrübəsi maliyyə bazarının seqmentləri arasında kross-sektor ələrlərin güclənməsi, maliyyə konqlomeratların yaradılması, eləcə də kompleks maliyyə məhsullarının meydana gəlməsi ilə bağlıdır. Məqalədə mövcud olan meqatənzimləmə modellərinin xüsusiyyətləri Böyük Britaniya, ABŞ, Almaniya, Avstraliya və İtaliya kimi ölkələrin nümunəsində tədqiq olunur.

Açar sözlər: meqatənzimləmə, maliyyə qloballaşması, maraqların toqquşması, investorların hüququnun qorunması, nəzarət, sistem riskləri, birja, özünü tənzimləyən təşkilatlar

GİRİŞ

Çağdaş maliyyə dünyasında böyük dəyişikliklər baş verir. Böyük ölçüdə onlar 2008-2009-cu illərdə baş vermiş dünya maliyyə-iqtisadi böhranı ilə bağlıdır. Lakin, həmin böhran sadəcə olaraq yığılıb qalmış çoxsaylı problemlərə dəqiq və dürüst şəkildə aydınlıq gətirmiş, onların həll edilməsi zərurətini əhəmiyyətli dərəcədə aktuallaşdırmışdır. Sözügedən bu dəyişikliklərin vektoru öncədən verilmişdir və o, həm dünya, həm də milli maliyyə sistemlərinin qloballaşması və modernləşməsi ilə bağlıdır. Söhbət əvvəlki konstruksiyanın qismən yaxşılaşdırılmasından deyil, prinsipcə tamamilə yeni böhrandan sonrakı maliyyə arxitekturasının yaradılmasından gedir. Həmçinin nəzərə almaq lazımdır ki, maliyyənin islahatlaşma prosesi artıq başlamışdır, və bu proses iqtisadiyyatda baş verən struktur dəyişikliklər kontekstində həyata keçirilir. Sözügedən bu dəyişikliklər yeni texnologiyalar, elm və təhsilə yatırılan investisiyalar, resursların qənaət edilməsi, kiçik və orta biznesə dəstəyin verilməsi ilə bağlıdır.

Əlbəttə, yeni dünya maliyyə arxitekturası hələlik özünün təşəkkül mərhələsini yaşayır. Hətta onun quruluşunun hamı tərəfindən qəbul edilə biləcək prinsipləri belə hələlik tam şəkildə işlənib hazırlanmamışdır.

Birincisi, dünya iqtisadiyyatında son onilliklər ərzində maliyyənin rolunun gücləndirilməsi və iqtisadi münasibətlərin dominantına çevrilməsi prosesi müşahidə olunur.

İkincisi, bir çox ölkələrin, o cümlədən də Azərbaycanın müasir inkişafı maliyyə sisteminin keyfiyyətinin, rasionallığının və dayanıqlığının artırılmasını tələb edir.

Üçüncüsü, maliyyə sabitliyinə nail olunması tənzimləmə və nəzarət sahəsində yaxşılaşmanı tələb edir.

Çağdaş idarəetmə maliyyə sabitliyini, sistemli risklərin üzərində nəzarəti təmin etməli və, eyni zamanda, innovasiyaların qarşısını almamalıdır.

Dördüncüsü, sekyuritizasiya prosesinin qiymətləndirilməsində ifratçılıqdan uzaqlaşma prosesi baş verir[1].

XX yüzilliyin sonlarına yaxın meydana gəlmiş qloballaşma prosesi həm kəmiyyət xarakteristikaları, yəni intensivlik dərəcəsi və əhatə genişliyi ilə, həmçinin müəyyən keyfiyyət cəhətləri ilə də fərqlənən təsərrüfat həyatının beynəlmilləşdirilməsinin yeni mərhələsindən ibarətdir.

Maliyyə qloballaşması iqtisadi qloballaşmanın dominantlıq təşkil edən formasıdır, çünki kapital mövcud olan bütün istehsal amilləri arasında daha mobil olmuşdur ki, bu da mənfəətin axtarışında ona daha çevik və daha sürətlə hərəkət etməyə imkan vermişdir. Beynəlxalq Valyuta Fondunun

mütəxəssisləri tərəfindən maliyyə qloballaşması prosesi hökumətlərin nəzarətindən kənarda maliyyə bazarının subyektlərinin artan miqdarı arasında transsərhəd maliyyə tranzaksiyaların get-gedə daha da artmaqda davam edən həcmnin, eləcə də texnologiyaların sürətli və geniş əhatəli diffuziyası nəticəsində bütün dünya ölkələrinin qarşılıqlı maliyyə asılılığının gücləndirilməsi prosesi kimi müəyyən edilir. Rusiyalı tədqiqatçı M.Qolovin maliyyə qloballaşmanı “milli və regional maliyyə bazarlarının vahid dünya maliyyə bazarına tədrici birləşməsi, habelə ayrı-ayrı maliyyə alətləri bazarları arasında qarşılıqlı asılılığın güclənməsi prosesi” kimi müəyyənləşdirir[2].

Maliyyə qloballaşması prosesinin amilləri qismində transsərhəd əməliyyatların həyata keçirilməsinin məsrəflərini əhəmiyyətli dərəcədə aşağı salmış, qiymətli kağızlar bazarının likvidliyini artırmış, eləcə də qiymətli kağızlarla dünya ticarətinin xarakterini, habelə kapitalın transsərhəd yerdəyişməsinə və hərəkətinə olan qanunvericilik məhdudiyyətlərini aradan qaldırmış telekommunikasiya və informasiya texnologiyalarının inkişafında əldə edilmiş sürətli tərəqqini qeyd etmək lazımdır.

Maliyyə bazarı iştirakçılarının fəaliyyətinin tənzimlənməsində liberallaşma meyillərinin önə çəkilməsi ilə hərəkətə gətirilən maliyyə qloballaşması fond bazarının subyektlərinin tərkibini dəyişmiş oldu. Bank sektorunda milli maliyyə bazarlarına arici kapitalın ekspansiyası ilə bağlı olan rəqabətin güclənməsi və rentabelliğin aşağı düşməsi kimi nəticələrə cavab kimi dəyərləndirilən bank fəaliyyətinin tənzimlənməsinin aradan qaldırılması prosesi çərçivəsində maliyyə təşkilatlarına müxtəlif istiqamətdə hərtərəfli maliyyə əməliyyatları həyata keçirməyə icazə verilmişdir. Bunun nəticəsində maliyyə fəaliyyətinin müxtəlif növləri arasında (kommersiya bankı, sığorta və investisiya biznesi, trust fəaliyyəti və sair) institusional məhdudiyyətlər aradan qaldırılmışdır. Bütün bunlar bankların və digər maliyyə təşkilatlarının güzəştli vergi rejimi şəraitində fəaliyyət göstərən ofşor filiallarının şəbəkəsinin fəal inkişafı ilə müşayiət olunurdu. Beləliklə, maliyyə liberallaşması dünya təsərrüfatına təsir göstərmək iqtidarında olan subyektlərin tərkibini dəyişmişdir və birinci yerə müştəriyə maliyyə vasitəçiliyi və konsultasiya sahəsində xidmətlərin tam çeşidini təklif edən transmilli maliyyə xoldinqləri irəli çəkmişdir (Amerikanın Bank of Amerika, Citigroup, Goldman Sachs, JP Morgan Chase, Morgan Stanley, Deutschebank, HSBS).

Maliyyə qloballaşması, bir tərəfdən, yeni bazarların açılması və maliyyə vasitəçiliyi keyfiyyətinin yüksəldilməsi hesabına investisiya imkanlarını artırmış və maliyyə resurslarının mənbələrini genişləndirmişdir, digər tərəfdən isə milli maliyyə sistemlərinin və maliyyə bazarının seqmentlərinin qarşılıqlı asılılığı, eləcə də iqtisadiyyatın real sektoru ilə müqayisədə maliyyə bazarlarının qabaqlayıcı inkişaf templəri ilə şərtləndirilən əlavə risklər mənbəyinə çevrilmişdir. Bu, maliyyə qloballaşmasının müsbət cəhətlərini qoruyub salamaqla bu prosesin mənfi fəsadlarını minimallaşdırmaq qabiliyyətinə malik fond bazarının yeni tənzimləyici sisteminin zəruriliyini şərtləndirmiş olur.

Maliyyə qloballaşması şəraitində fond bazarının tənzimləyici sistemi maliyyə təşkilatlarının baş verən konsolidasiya və konqlomerasiya proseslərini nəzərə almalıdır ki, onlar maliyyə bazarının seqmentləri arasında kapitalın və risklərin ötürülməsi ilə müşayiət olunur. Sahəvi maliyyə tənzimləmənin meqatənzimləmə ilə əvəzlənməsi aktual olmağa başlayır. Meqatənzimləmə vahid prinsiplər üzərində maliyyə bazarının müxtəlif seqmentlərinin (bank, sığorta və fond seqmentlərinin) fəaliyyətini nizama salır, tənzimləyici arbitrajın meydana gəlməsinin qarşısını alır, tənzimləyicilər arasında güclərin əlaqələndirilməsində və informasiyanın mübadiləsində tələbatları aşağı salır, habelə maliyyə bazarının iştirakçılarının fəaliyyətində şəffaflığı artırır[3].

Maliyyə qloballaşması şəraitində meqatənzimləmə maliyyə bazarlarının nizama salınmasının aktual formasına çevrilir. 2003-cü ildə Dünya Bankı tərəfindən qeyd edilmiş məşhur tədqiqatçının məlumatlarına görə, dünya ölkələrinin təqribən 29 faizi vahid tənzimləyici sistemini tətbiq etmiş, daha 30 faizə yaxın isə sistemləri belə bir qaydada konsolidasiya etmişlər ki, bir orqan ən azı iki tip maliyyə tipləri üzərində nəzarəti həyata keçirirdi. Meqatənzimləyicilər 40-dan çox ölkədə fəaliyyət göstərir. Maliyyə bazarının vahid tənzimləyicini yaratmış ölkələr sırasında Norveç, Kanada, Danimarka, Böyük Britaniya, Yaponiya, Koreya, Avstraliya, İslandiya, Macarıstan, Sinqapur və bu

kimi digər ölkələrin adlarını qeyd edə bilərik.

Meqatənzimləmə - bu, təkcə maliyyə bazarının bütün seqmentlərinə dair qərarların qəbul edilməsinin müəyyən təşkiləddici vahidin, mərkəzin yaradılması deyil, həmçinin tələblərin və qaydaların standartlaşdırılması və unifikasiyası deməkdir.

Meqatənzimləmənin tətbiqindən sonra əldə edilmiş müsbət nəticələr qismində mütəxəssislər informasiyanın əlaqələndirilməsi və mübadiləsinin effektivliyinin artırılmasını, in-vestorların hüquqlarının müdafiəsi marağında maliyyə fəaliyyətinin məcburi nəzarət olunmasının və tənzimlənməsinin qarşılıqlı surətdə uzlaşdırılmasını, daha az tənzimlənən sektorlarda tənzimləyici arbitrajın və riskli pozisiyaların təmərküzünün məhdudlaşdırılmasını qeyd edirlər ki, bu da ümumilikdə maliyyə sahəsinin dayanıqlığını artırır.

Beynəlxalq təcrübə

Maliyyə bazarının bütün seqmentlərində mövcud olan münasibətləri tənzimləyən meqatənzimləyicini öz bazarında yaratmış ölkə qismində Böyük Britaniyanı misal çəkə bilərik. Özünü tənzimləyən təşkilatların əlaqələndirici orqanı kimi ilkin olaraq yaradılmış Maliyyə xidmətləri üzrə Şura (Financial Services Authority, FSA) 1998-ci ildə kommersiya banklarının tənzimlənməsi sahəsində İngiltərə Bankı səlahiyyətlərini əldə etmişdir. Beləliklə, Böyük Britaniyada banklara, qiymətli kağızlar üzrə şirkətlərə, sığorta şirkətlərinə, fond birjalarına, depozitar və kliring təşkilatlarına nəzarət edən supertənzimləyici meydana gəlmişdir. Oxşar funksiyaları olan meqatənzimləyicilərə Kanada (Office of Superintendent of Financial Institutions) və Sinqapur (Monetary Authority of Singapore) malikdir[4]. Qeyd etmək lazımdır ki, maliyyə bazarının meqatənzimlənməsi zamanı ölkənin mərkəzi bankı üzərində makroiqtisadi funksiyaların yerinə yetirilməsi səlahiyyətləri qalır: maliyyə-kredit siyasətinin həyata keçirilməsi, valyuta məzənnəsi və inflyasiya üzərində nəzarət. Meqatənzimləyicinin struktur təşkilədiciyyətinin çoxlu sayda modelləri mövcuddur. Vahid orqanın daxili strukturu həm funksional əlamət üzrə: investitorların hüquqlarının müdafiəsi, məcburi nəzarət, riskin qiymətləndirilməsi (məsələn, Böyük Britaniyada FSA istehlakçıların və investorların müdafiəsinə, məcburi standartlara, eləcə də riskin qiymətləndirilməsinə və onun təlimat və göstərişlərinə görə cavabdehlik daşıyan üç direksiyalardan ibarətdir), həm də tənzimləmə sferaları üzrə (qiymətli kağızlar bazarı, sığorta və bank xidmətləri) bölünür ki, bu da inkişaf edən bazarlar üçün daha səciyyəvi xarakter daşıyır. Həmçinin qarışıq strukturlar da mövcuddur. Belə ki, misal üçün, Almaniyada vahid meqatənzimləyicinin (Bundesanstalt für Finanzdienstungsaufsicht, BaFin) strukturu həm tənzimləmə sferaları üzrə (sığorta şirkətləri, qiymətli kağızlar sahəsi, banklar), həm də funksional nöqtəyi-nəzərdən (çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə, qanunsuz maliyyə əməliyyatlarına müqavimət və istehlakçıların müdafiəsi ilə məşğul olan sektorlararası departamentlər) bölünmüşdür[4].

Bundan əlavə, meqatənzimləyicilər tərəfindən həyata keçirilən tənzimləmənin xarakterinə görə ölkələrin bölünməsi də mövcuddur. Bir sıra ölkələr qeyd edilə bilər ki, burada meqatənzimləyicilər həm normayaradıcı, həm də nəzarət funksiyaları yerinə yetirir (Böyük Britaniya, Avstraliya, Kanada, Sinqapur, İsveçrə). Həmçinin belə dövlətlər də mövcuddur ki, burada meqatənzimləyicilər tərəfindən maliyyə bazarının bütün seqmentlərində ancaq və ancaq nəzarət funksiyaları yerinə yetirilir (Yaponiya, Cənubi Koreya, Macarıstan, Norveç, İsveçrə, Finlyandiya). İkinci halda normayaradıcılıq funksiyaları maliyyə nazirliyinə yaxud iqtisadiyyat işləri üzrə nazirliyə ötürülə bilər.

Meqatənzimləyicinin yaradılması perspektivləri maliyyə bazarının kontinental modelinə malik ölkələrdə xüsusilə kəskin diskussiyaların yaranmasına səbəb olur ki, buurda dominantlıq təşkil edən mövqelərə mərkəzi bank malikdir, banklar isə maliyyə bazarının son dərəcə mühüm oyunçuları qismində çıxış edir. Belə ölkələrdə bank nəzarəti funksiyalarını ənənəvi olaraq mərkəzi bank yaxud bank nəzarətini həyata keçirən digər orqanın səlahiyyətlərinə daxildir və meqatənzimləyiciyə ötürülmür. Belə ki, misal üçün, Almaniyada Bundesbank tərəfindən bank nəzarəti funksiyaları həyata keçirilir (sənədlərin, hesabatların, illik balansların və auditorların rəylərinin qiymətləndirilməsi, yoxlamaların aparılması), bir halda ki, Maliyyə nəzarəti üzrə federal idarə nəzarət tədbirlərinin ümumi meyarlarının işlənilib hazırlanması ilə məşğuldur. Yaponiya bankı da həmçinin, vahid meqatənzimləyicinin – Maliyyə nəzarəti Agentliyinin (Financial Supervisory Agency) mövcudluğuna baxmayaraq, bankları yoxlamaq

və zərurət yarandığı halda hesabları bloklamaq hüququnu özündə salayır[5].

Həmçinin Avstraliyada iki meqatənzimləyici fəaliyyət göstərir, onlardan biri (Avstraliyanın qiymətli kağızlar və investisiyalar üzrə Komissiyası - Australian Securities and Investments Commission) investisiya trastların qiymətli kəğızlar bazarı, investorların müdafiəsi sahəsində tənzimlənmə və nəzarət tədbirlərini həyata keçirir, digəri isə (Avstraliyanın məcburi tənzimləmə üzrə şurası - Australian Prudential Regulation Authority) Mərkəzi bankla birgə banklar, sığorta şirkətləri, pensiya fondları, qeyri-bank kredit təşkilatları ilə bağlı məcburi standartları və nəzarəti təyin edir. Komissiyanın şuradan əsas fərqləndirici cəhəti bundan ibarətdir ki, birinci qurum maliyyə institutlarının istehlakçılarla olan münasibətlərə görə cavabdehlik daşıyır, ikinci qurum isə maliyyə təsisatlarının həyat qabiliyyətliliyini hansı səviyyədə olduğunu müşahidə edir. İtaliyada fond bazarının tənzimlənməsi sahəsində iştirakçıların tipinə deyil, tənzimlənmənin məqsədlərinə əsaslanan oxşar ikihakimiyyətlik mövcuddur. Bütün maliyyə vasitəçiləri maliyyə sabitliyi və risklərin idarə olunması ilə bağlı məsələlərlə əlaqədar İtaliya Bankı tərəfindən tənzimlənilir. Qiymətli kağızlar üzrə Komissiya informasiyanın açılması, habelə bazarda doğru qiymətcəyuluşuna riayət edilməsi kimi məsələləri tənzimləyir. Başqa sözlə, “Twin peaks”(iki zirvə) adı ilə tanınan model daha geniş yayılıb. Həmin model çərçivəsində bütün maliyyə təşkilatların məcburi tənzimlənməsi ilə məşğul olan sistemli risk tənzimləyicinin, eləcə də investorun hüquqlarının müdafiəsi nöqteyi-nəzərdən bütün maliyyə xidmətləri növləri üzrə nəzarət tədbirləri həyata keçirən maliyyə bazarında fəaliyyətin tənzimləyicisinin mövcudluğu nəzərdə tutulur[5].

Bundan əlavə, çoxlu sayda hibrid modellərin olmasını da qeyd etməliyik. ABŞ-da bu sahədə tətbiq edilən tənzimlənmə sistemi nümunəsi maraq doğurur. Bu ölkədə qiymətli kağızlar bazarının yüksək inkişaf səviyyəsinə malik olmasına baxmayaraq, meqarequlyator mövcud deyil. Maliyyə bazarının hər seqmenti ayrıca orqan tərəfindən tənzimlənilir: qiymətli kağızlar bazarı – ABŞ-ın qiymətli kağızlar və birjalar üzrə Komissiya (Securities & Exchange Commission) tərəfindən, kredit sistemi – federal ehtiyatlar sistemi (Federal Reserve System) tərəfindən, sığorta bazarı – Dövlət sığorta komissarları milli Assosiasiyası (National Association of State Insurance Commissioners) tərəfindən, bu qurum da ayrı-ayrı ştatların sığorta tənzimləyicilərini birləşdirir. Tənzimlənmənin bu qaydada bölüşdürülməsi onunla izah edilir ki, uzun müddət ərzində, yəni 1993-cü ildən başlayaraq 2000-ci ilə qədər, ABŞ-da qiymətli kağızlar bazarı və ənənəvi bank işi sferalarında fəaliyyəti birləşdirmək qanunvericilik səviyyəsində qadağan olunmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, Federal ehtiyatlar sistemi tənzimlənmənin ümumi orqanı qismində çıxış edir və bu quruma umbrellasupervisor funksiyası həvalə edilmişdir, yəni, məhz FES təkcə bank sisteminin sabitliyinə görə deyil, ümumilikdə maliyyə bazarının sabitliyinə görə məsuliyyət daşıyır.

Tənzimləmə yanaşmaları nöqteyi-nəzərdən ABŞ-ın maliyyə sektorunun strukturu müfəssəl və dürüst bir şəkildə tənzimlənmə maliyyə institutlar qrupunu və maliyyə təşkilatları qrupunu ehtiva edir ki, ikincilərin tənzimlənməsi əsas etibarilə bazar qüvvələri tərəfindən aparılır. Bunun nüvəsinə əmanətlərin sığortalanması sisteminə daxil olan banklar, ən iri broker və dilerlər, Fannie Mac və Freddie Mac kimi ipoteka agentlikləri aiddir, periferiya isə bütün digər maliyyə təşkilatlarından, sığorta şirkətlərindən, ipoteka şirkətlərindən, müxtəlif növ investisiya fondlarından, hec-fondlardan ibarətdir [4]. Nüvəyə daxil olan təşkilatlar sistemli cəhətdən əhəmiyyətli institutlar statusunu daşıyır ki, onların maliyyə problemləri iri miqyaslı böhranın əmələ gəlməsinə səbəb ola bilər.

Maliyyə bazarlarında sonuncu innovasiyalar (sekyurizasiya və deribativlər, hec-fondlar industriyası bazarının inkişafı) aktivlərin sahibi və yaradıcısı qismində çıxış edən periferiyanın əhəmiyyətinin artmasını şərtləndirmişdir. Qeyd etdiyimiz bu tendensiyalar ABŞ-ın maliyyə bazarının tənzimləmə modelinin yenidən düşünülməsi zərurətini ortaya qoyur. Hazırkı mərhələdə, 2008-ci ildə baş vermiş maliyyə böhranının fəsadlarına baxmayaraq, federal ehtiyatlar sistemi iddia etməyə davam edir ki, periferiya təşkilatlarının tənzimlənməsi dolayı yolla, nüvəyə daxil olan təşkilatlar vasitəsilə həyata keçirilməlidir və bu zaman periferiyadan olan kontragentlərlə paprılan əməliyyatlarda onların mövqeyi üzərində nəzarət təşkil edilməlidir.

Dünya iqtisadiyyatının tərkib hissəsi olan ölkəmizin global iqtisadi arenada baş verən proseslərə çevik reaksiya verməsi Azərbaycan iqtisadiyyatı qarşısında maliyyə sektorunun dayanıqlığını təmin

etmək və bu sahədə nəzarət tədbirlərini gücləndirmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 fevral 2016-cı il tarixli, 760 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq, qiymətli kağızlar bazarı, investisiya fondları, sığorta, kredit təşkilatları (bank, bank olmayan kredit təşkilatları və poçt rabitəsinin operatoru) və ödəniş sistemləri fəaliyyətinin lisenziyalasdırılması, tənzimlənməsi və nəzarəti, həmçinin bu sahələr üzrə nəzarət sisteminin şəffaflığını və çevikliyini təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxs yaradılmışdır. Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası maliyyə bazarlarının fəaliyyətinin səmərəli şəkildə təmin olunması, eləcə də kreditörlərin, investorların və sığorta olunanların hüquqlarının qorunması imkanı verən ilk publik hüquqi şəxs statuslu qurumdur[6].

Qeyd etmək lazımdır ki, meqatənzimləmə - bu, tək cə müəyyən təşkiləddici vahidin yaradılması deyil, həm də bazar iştirakçılarına dair tətbiq edilən tələb və qaydaların standartlaşdırılması və unifikasiyasıdır. Maliyyə bazarının bütün segmentlərinin balanslaşdırılmış inkişafı üçün maliyyə dayanıqlığının göstəricilərinin (kapitalın və aktivlərin, ehtiyat fondunun və aktivlərin nisbəti) təyin olunmasına, daxili nəzarəti və risk-menecmentinin təşkil olunmasına, formata, həcmə, hesabatlılığın təqdim edilməsi müddətlərinə, informasiyanın açılması qaydalarına dair vahid yanaşmanın tətbiqi zəruridir. Meqatənzimləmənin sistemli vəzifəsi – bu, idarə və müəssisələrin birləşdirilməsi üzrə təşkiləddicilik proseduru deyil, bazarın müxtəlif iştirakçıları üçün vahid institusional mühitin qurulmasıdır.

Nəticə

Meqatənzimləyicinin yaradılması formalarının müxtəlifliyi ölkənin maliyyə bazarının xüsusiyyətlərinə meqatənzimləmənin milli modelinin uyğunlaşdırılması, adaptasiyası zərurətini göstərir. Sistemli riskin məhdudlaşdırılması üzrə vəzifələrlə yanaşı investorların hüquqlarının müdafiəsinin gücləndirilməsi, insayder ticarətinə və bazarın manipulyasiyasına müqavimətin göstərilməsi, sahənin inkişafının vergi stimullaşdırılması, əhəlinin maliyyə savadlılığının yüksəldilməsi, eləcə də investisiya iqliminin daha da yaxşılaşdırılması üzrə müvafiq tədbirlər də görülməlidir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Ə.Ə.Ələkbərov, T.Ə.Quliyev. Qlobal maliyyə böhranının anatomiyası. Bakı.2019
2. Головин М. Финансовая глобализация и ограничения национальной денежно-кредитной политики. Вопросы экономики .2007 №7
3. Martinez J.L. Rose T.A. International survey of integrated financial sector supervision World Bank 2003
4. Лысихин. И. Whois Мегарегулятор. Рынок ценных бумаг. maregulyator. 2017
5. Рот А., Захаров А. Основы государственного регулирования финансового рынка. 2012
6. www.fimsa.az

Agalarova N.A.

Financial globalization and administration

Resume

In the context of financial globalization, substituting sectoral financial regulation with mega-regulation is of great relevance. Mechanical regulation regulates the activity of different segments of the financial market: fund, banking, insurance, on uniform principles. The experience of creating world-wide regulators is due to the potential cross-sectoral consolidation of financial market segments, the creation of financial conglomerates, and the emergence of complex financial products. The features of the modes of regulation in the article are studied in a sample of countries such as the UK, US, Germany, Australia and Italy.

Keywords: regulation, financial globalization, conflict of interests, investor rights protection, control, system risks, stock exchange, self-regulating organizations

Агаларова Н.А.

Финансовая глобализация и мегарегулирование

Резюме

В контексте финансовой глобализации большое значение имеет замена секторального финансового регулирования мегарегуляцией. Механическое регулирование регулирует деятельность

различных сегментов финансового рынка: фондового, банковского, страхового, на единых принципах. Опыт создания мегарегуляторов по всему миру обусловлен потенциальной межотраслевой консолидацией сегментов финансового рынка, созданием финансовых конгломератов и появлением сложных финансовых продуктов. В статье исследуются особенности существующих моделей мегарегулирования на примере таких стран, как Великобритания, США, Германия, Австралия и Италия.

Ключевые слова: мегарегулирование, финансовая глобализация, конфликт интересов, защита прав инвесторов, контроль, системные риски, фондовая биржа, саморегулируемые организации.

Daxil olub: 22.07.2019